

การกำหนดอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม

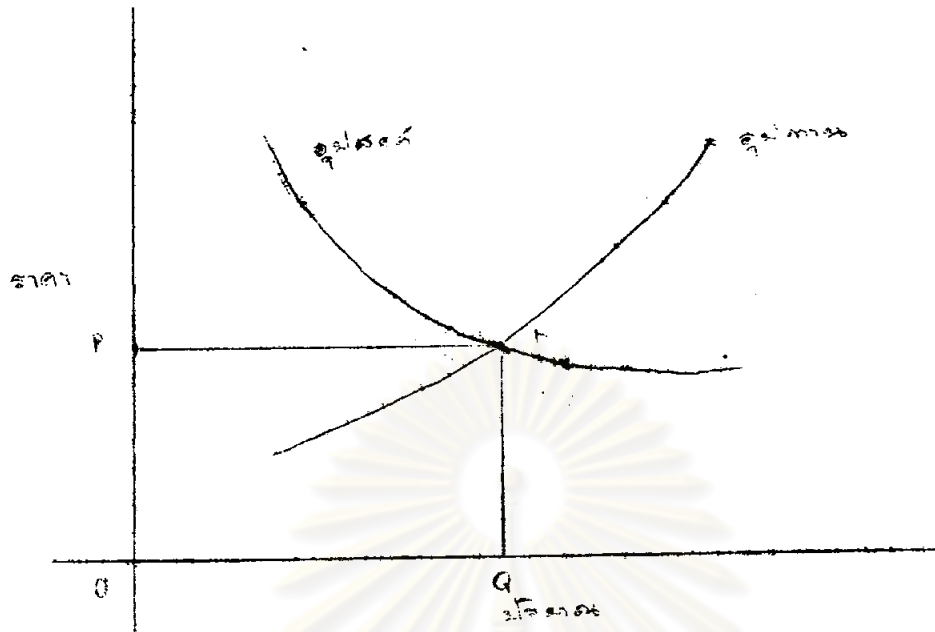
ราคาเป็นหลักของการตลาดที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารการตลาดสามารถนำมาใช้ในการดำเนินกลยุทธ์ได้เป็นอย่างดี ในธุรกิจธนาคารพาณิชย์หลักการด้านราคาก็คือ อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารต้องจ่ายให้แก่ผู้ฝากเงิน อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารเรียกเก็บจากผู้กู้ยืมเงิน และค่าธรรมเนียมที่ธนาคารเรียกเก็บจากผู้ใช้บริการอื่น ๆ ของธนาคาร ดังนั้น การกำหนดอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารการตลาดของธนาคารพาณิชย์

แนวความคิดเกี่ยวกับราคา

แนวความคิดเกี่ยวกับราคาที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับราคา ซึ่งอาศัยการวิเคราะห์อุปสงค์ อุปทาน ต้นทุน ปริมาณและกำไร โดยมีข้อสมมติว่า ปัจจัยอื่นไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น ในการนำทฤษฎีเหล่านี้ไปใช้ในทางปฏิบัติจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ข้อกำหนดของกฎหมาย เป็นต้น

กลไกราคา

ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ราคาจะถูกกำหนดขึ้นด้วยอุปสงค์และอุปทาน (Demand And Supply) เส้นอุปสงค์จะมีลักษณะลาดลงจากซ้ายไปขวา ส่วนเส้นอุปทานจะมีลักษณะลาดลงจากขวาไปซ้าย จุดซึ่งเส้นทั้งสองตัดกันจะเป็นจุดดุลยภาพ ดังในภาพที่ 7.1

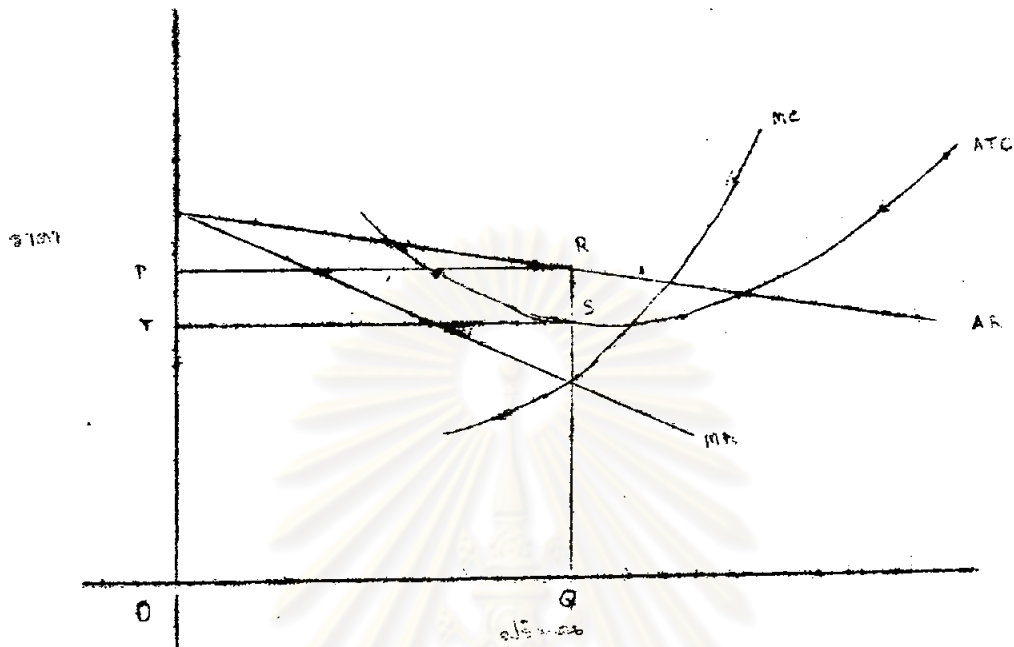
ภาพที่ 7.1 ราคาดุลยภาพ

จากการที่เส้นอุปสงค์มีลักษณะลาดลงจากซ้ายไปขวา การลดราคาจึงทำให้ปริมาณการขายเพิ่มขึ้น และการเพิ่มราคาจะทำให้ปริมาณการขายลดน้อยลง ตรงกันข้ามกับเส้นอุปทานซึ่งหากราคาลดลงจะทำให้อุปทานน้อยลง และการเพิ่มราคาจะทำให้อุปทานสูงขึ้น

การกำหนดราคาทางเศรษฐศาสตร์

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มีข้อสมมติอยู่ว่า วัตถุประสงค์ขององค์การธุรกิจคือการแสวงหากำไรสูงสุด ดังนั้น การกำหนดราคาทางเศรษฐศาสตร์จึงเป็นการกำหนดราคาเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ซึ่งราคาที่จะให้กำไรสูงสุดคือ ราคา ณ จุดที่ต้นทุนหน่วยสุดท้ายเท่ากับรายได้นหน่วยสุดท้าย ($MC = MR$) ดังภาพที่ 7.2¹⁾

¹⁾ เสนาะ ทิเยาว์, เศรษฐศาสตร์การบริหาร (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), หน้า 153 - 154.

ภาพที่ 7.2 ราคาที่สูงที่สุด

จากภาพที่ 7.2 รายได้เฉลี่ย (AR) จะเป็นเส้นตรงชันลงจากซ้ายไปขวา นั่นคือ เมื่อลดราคาลงรายได้เฉลี่ยจะลดลง แต่ปริมาณการขายจะเพิ่มขึ้น ส่วนต้นทุนเฉลี่ย (ATC) จะค่อย ๆ ลดลงในตอนแรก และค่อย ๆ สูงขึ้นในตอนหลัง รายได้หน่วยสุดท้าย (MR) จะลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากการลดราคา ส่วนต้นทุนหน่วยสุดท้าย (MC) จะเพิ่มขึ้นเมื่อเกินขนาดที่เหมาะสม แต่ถาคต้นทุนหน่วยสุดท้ายยังต่ำกว่ารายได้หน่วยสุดท้าย การขายหน่วยสุดท้ายยอมก่อให้เกิดกำไรเพิ่มขึ้น ดังนั้น จุดที่จะให้กำไรสูงสุดคือจุดที่ต้นทุนหน่วยสุดท้ายเท่ากับรายได้หน่วยสุดท้ายพอดี เพราะถ้าเกินจุดนี้ไปแล้ว ต้นทุนหน่วยสุดท้ายจะสูงกว่ารายได้หน่วยสุดท้ายซึ่งจะทำให้กำไรสุทธิลดลง

ณ จุดที่ $MC = MR$ จะได้ปริมาณขายที่ OQ และราคาขายที่ OP รายได้รวมเท่ากับราคาขายต่อหน่วยคูณด้วยจำนวนหน่วยที่ขาย คือ $OQRP$ ต้นทุนรวมคือ $OQST$ และกำไรสุทธิคือ $PRST$ ซึ่งเป็นกำไรที่สูงที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับปริมาณเงินฝากและเงินในบัญชี ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับปริมาณเงินฝากและเงินในบัญชี ก็เปรียบเสมือนความสัมพันธ์ระหว่างราคากับปริมาณการขายตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์นั่นเอง ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับปริมาณเงินฝาก

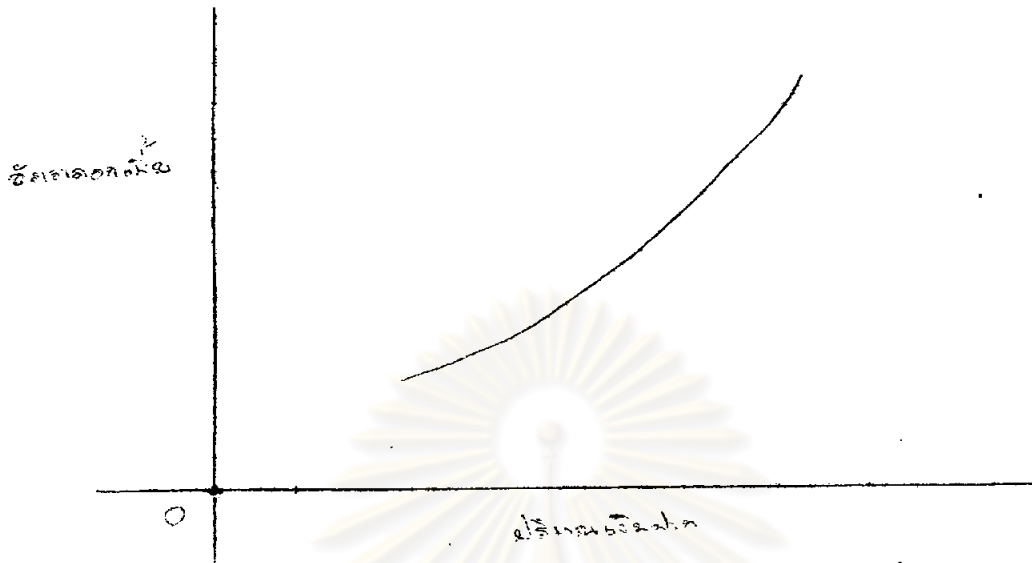
ในรอบระยะเวลา 5 ปี จากปี 2516 ถึง 2520 เงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ ได้มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี แต่ในปี 2517 ปริมาณเงินฝากได้เพิ่มขึ้นในอัตราสูงสุด คือ ร้อยละ 25.89 (ตามตารางที่ 7.1) ซึ่งในปี 2517 นี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำอัตราร้อยละ 1 ต่อปี แสดงว่า การเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมีผลทำให้ปริมาณเงินฝากเพิ่มขึ้น

หน่วย : ล้านบาท

สิ้นปี	เงินฝากรวม	ปริมาณที่เพิ่มขึ้น	อัตราเพิ่ม(ร้อยละ)
2516	58,372.4	10,626.5	22.26
2517	73,484.0	15,111.6	<u>25.89</u>
2518	86,558.5	13,074.5	15.11
2519	106,418.1	19,859.6	22.94
2520	131,079.9	24,661.8	23.17

ตารางที่ 7.1 อัตราเพิ่มของเงินฝากธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ

ดังนั้น หากสมมติว่า ภาวะแวดล้อมและปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ปริมาณเงินฝากจะผันแปรไปตามอัตราดอกเบี้ย นั่นคือ อุปทานเงินฝากหรืออุปสงค์ของการฝากเงินมีลักษณะลาดชันจากซ้ายไปขวา (ดังภาพที่ 7.3) นั่นเอง

ภาพที่ 7.3 อุปทานเงินฝากธนาคารพาณิชย์

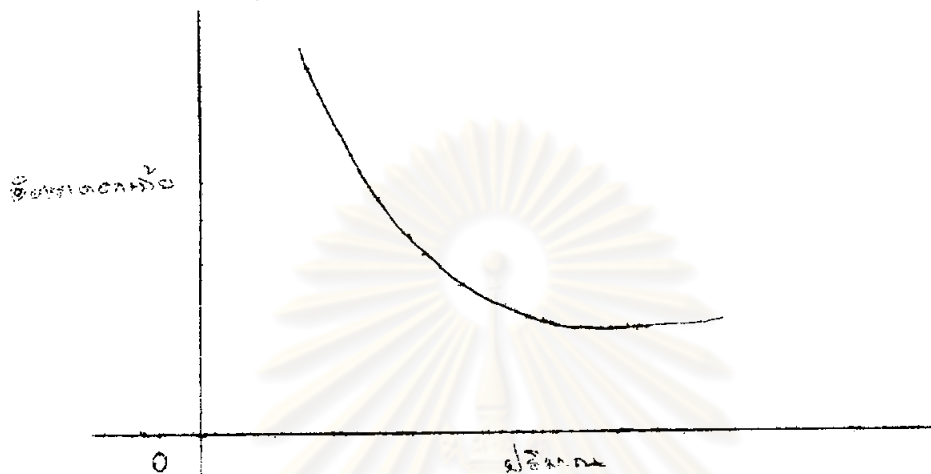
ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับเงินกู้ยืม

ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่า เงินใหญ่และยอดของธนาคารพาณิชย์มีไคลดลง ถึงแม้จะมีการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมมา อีกร้อยละ 1 ต่อปี ในปี 2517 ก็ตาม เพราะการใหญ่มา ของธนาคารพาณิชย์ยอมขึ้นอยู่กับปริมาณเงินฝากซึ่งเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์เป็นสำคัญ เมื่อมีการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ธนาคารพาณิชย์สามารถระดมเงินฝากได้มากขึ้น จึงได้ใหญ่มา มากขึ้น

สำหรับความต้องการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์นั้น เราไม่สามารถทราบตัวเลขได้เพราะเงินใหญ่มา ของธนาคารพาณิชย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความต้องการกู้ยืมเงิน ซึ่งธนาคารได้พิจารณาอนุมัติแล้วเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม อัตราดอกเบี้ยยอมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่ออุปสงค์ในการกู้ยืมเงิน ดังจะเห็นได้จากการที่กู้ยืมมีความต้องการที่จะกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์มากกว่าแหล่งเงินทุนอื่น เพราะอัตราดอกเบี้ยต่ำมากเมื่อเทียบกับแหล่งเงินทุนอื่น เช่น ตลาดเงินทุนนอกระบบซึ่งมีการเรียกเก็บดอกเบี้ยจากการใหญ่มา ระยะสั้นในอัตราอย่างต่ำหมื่นละ 8 ต่อวัน โดยคิดเป็นรายวัน ซึ่งเท่ากับอัตราร้อยละ 28.8 ต่อปี สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงสุดของธนาคารพาณิชย์ประมาณ 2 เท่า

ดังนั้น หากสมมติว่าปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ความต้องการกู้ยืมเงินจะผันแปรไปในทางตรงกันข้ามกับอัตราดอกเบี้ย นั่นคืออุปสงค์ของเงินในกู้ยืมมา หรืออุปสงค์ในการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์จะมีลักษณะลาดลงจากซ้ายไปขวา (ดังภาพที่ 7.4) นั่นเอง

ภาพที่ 7.4 อุปสงค์ในการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์

กฎหมายเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม

บทบัญญัติของกฎหมาย

ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ดังนี้

มาตรา 14 อัตราดอกเบี้ยให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

(1) อัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์พึงจ่ายสำหรับเงินฝากแต่ละประเภท ในกรณีที่ใหญ่ฝากเงินใคร่รับเงินหรือทรัพย์สินอื่นใด เนื่องจากจากการฝากเงินนอกจากดอกเบี้ยให้ถือว่าเงินหรือทรัพย์สินที่ใดแกกันนั้นเป็นดอกเบี้ยควย

(2) อัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยหรือส่วนลคที่ธนาคารพาณิชย์พึงเรียกเก็บสำหรับธุรกิจแต่ละประเภท ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ใคร่รับเงินหรือทรัพย์สินอื่นใด เนื่องจากธุรกิจนั้น ๆ ให้ถือว่าเงินหรือทรัพย์สินที่ใคร่รับนั้นเป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลคควย

(3) อัตราสูงสุดสำหรับค่าบริการที่ธนาคารพาณิชย์พึงเรียกสำหรับธุรกิจประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภท

...

อาศัยอำนาจตามมาตรา 14 ข้างต้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศกำหนดดอกเบี้ยครั้งหลังสุดลงวันที่ 29 กันยายน 2519 ดังนี้

ข้อ 2 ให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติตามอัตราดังต่อไปนี้

(1) อัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์พึงจ่ายสำหรับเงินฝากแต่ละประเภทที่เป็นเงินบาท นอกจากเงินฝากระหว่างธนาคาร

ก. เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามรวมตลอดถึงเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาไม่ถึง 3 เดือน ต้องไม่เกินร้อยละ 0.01 ต่อปี

ข. เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามประเภทออมทรัพย์ซึ่งใช้สมุดคู่มือฝาก ใบฎีกาฝากถอน และไม่ใช่เช็คในการถอน และผู้ฝากฝากเงินครั้งแรก ไม่ต่ำกว่า 100 บาท ต้องไม่เกินร้อยละ 4.5 ต่อปี

ค. เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาตั้งแต่ 3 เดือน แต่ไม่ถึง 6 เดือน และได้รับฝากครบกำหนดตามระยะเวลานั้น ต้องไม่เกินร้อยละ 6 ต่อปี

ง. เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือน แต่ไม่ถึง 12 เดือน และได้รับฝากครบกำหนดตามระยะเวลานั้น ต้องไม่เกินร้อยละ 7 ต่อปี

จ. เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาตั้งแต่ 12 เดือนขึ้นไป และได้รับฝากครบกำหนดตามระยะเวลานั้น ต้องไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี

(2) อัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยที่ธนาคารพึงจ่ายสำหรับเงินฝากที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเจ้าพนักงานควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินมีคำสั่งผูกเวณไวโดยทั่วไปหรือโดยเฉพาะ ไม่ต้องขายเงินตราต่างประเทศนั้นแก่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารรับอนุญาต หรือบุคคลรับอนุญาตภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ไคมา ต้องไม่เกินร้อยละ 12 ต่อปี

(3) อัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์พึงเรียกสำหรับ

ก. การให้กู้ยืมเงินแก่กิจการอุตสาหกรรมหรือกิจการเหมืองแร่ เฉพาะส่วนที่มีทรัพย์สินเป็นประกัน หรือการซื้อ ซือลด หรือรับช่วงซือลด

ตัวเงินอันเกิดจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรมหรือกิจการ
เหมืองแร่ หรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือแร่ ของผู้
ประกอบกิจการอุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบการเหมืองแร่ภายใน
ประเทศ ต้องไม่เกินร้อยละ 12.5 ต่อปี

กิจการอุตสาหกรรมหรือกิจการเหมืองแร่ข้างต้นหมายความว่า
กิจการอุตสาหกรรมที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานตาม
กฎหมายว่าด้วยโรงงานและกิจการเหมืองแร่ที่ได้รับประทานบัตร
หรือประทานบัตรชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยแร่

ข. ธุรกิจอื่นนอกจากข้อ ก. ต้องไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี

ช่องว่างของกฎหมาย

จากบทบัญญัติของกฎหมายข้างต้นเห็นว่า กฎหมายระบุว่าเงินหรือทรัพย์สินอื่น
ใดที่ผู้ฝากเงินหรือธนาคารพาณิชย์ได้รับเนื่องจากการฝากเงิน หรือเนื่องจากธุรกิจนั้น ๆ
ให้ถือว่าเป็นคอกเบี้ยหรือส่วนลดคอกเบี้ย เจตนารมณ์ของกฎหมายก็เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยง
โดยจ่ายคอกเบี้ยหรือเรียกเก็บคอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดในรูปของเงินหรือ
ทรัพย์สินอื่น แต่บทบัญญัติของกฎหมายยังมีช่องว่างในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์จ่ายคอกเบี้ย
ส่วนเกินให้แก่บุคคลอื่น เช่น ผู้ชักนำให้ลูกค้ามาฝากเงิน หรือ ในกรณีที่พนักงานของ
ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้จ่ายเงินนอกบัญชีของธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น สำหรับค่านการ
เรียกเก็บคอกเบี้ยก็เช่นเดียวกัน กรณีที่พนักงานของธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ได้รับคอกเบี้ย
ส่วนเกินกฎหมายไม่ครอบคลุมไว้

ธนาคารพาณิชย์ที่ปฏิบัติเลียงมาตรา 14 ส่วนใหญ่จึงใช้วิธีให้พนักงานจ่าย
คอกเบี้ยส่วนเกินให้แก่ผู้ฝากเงิน โดยมิได้จ่ายเงินจากบัญชีของธนาคารพาณิชย์นั้น และ
พนักงานก็จะเรียกเก็บคอกเบี้ยส่วนเกินจากผู้ยืมเงินมาชดเชยกัน โดยมิได้เข้าบัญชีของ
ธนาคารพาณิชย์เช่นเดียวกัน การตรวจสอบธนาคารพาณิชย์จึงมีปัญหา

เพื่อแก้ไขช่องว่างของกฎหมายดังที่กล่าวมาแล้ว จึงควรแก้ไขกฎหมายให้รัดกุม

ดังนี้

"บรรณาเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่อาจกำหนดเป็นเงินได้ที่ผู้ฝากเงิน หรือบุคคลอื่นได้รับจากธนาคารพาณิชย์หรือพนักงาน หรือลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้น เนื่องจากการฝากเงิน หรือที่ธนาคารพาณิชย์หรือพนักงานหรือลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้น ได้รับ เนื่องจากการประกอบธุรกิจนั้นของธนาคารพาณิชย์ ให้ถือว่าเป็นคอก เบี้ยหรือส่วนลด หรือค่าบริการตามแต่กรณี เว้นแต่ค่าบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการให้สินเชื่อที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด"

ขอแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ออกเป็น Ruling

เนื่องจากมีปัญหาในการตีความกฎหมายเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของธนาคารพาณิชย์ สมาคมธนาคารไทยจึงได้ยกขึ้นหารือกับธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อตกลงกันแล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงออกขอแนะนำเป็น Ruling เพื่อถือปฏิบัติ หากธนาคารพาณิชย์ใดไม่ปฏิบัติตาม ธนาคารแห่งประเทศไทยอาจหามาตรการมาลงโทษในทางอ้อม ขอแนะนำที่ออกเป็น Ruling เกี่ยวกับอัตราคอกเบี้ยมีดังต่อไปนี้

14.1 ปัญหา

ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งว่า "อัตราสูงสุดสำหรับคอก เบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์พึงจ่ายสำหรับเงินฝากแต่ละประเภท นอกจากเงินฝากระหว่างธนาคาร" นั้น คำว่า "ธนาคาร" ในท้ายประโยค หมายความว่ารวมถึงธนาคารอื่นนอกจากธนาคารพาณิชย์ด้วยหรือไม่

คำตอบ

คำว่า "ธนาคาร" หมายความว่า ธนาคารอื่นซึ่งมิใช่ธนาคารพาณิชย์ด้วย เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

14.4 ปัญหา

ธนาคารพาณิชย์รับเงินในลักษณะ เป็นเงินฝากประจำ แต่แทนที่จะออกใบรับฝากเงินอันเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำกลับออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้แทน แล้วให้คอก เบี้ยเกินอัตราสูงสุดสำหรับคอก เบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์พึงจ่ายสำหรับ

เงินฝากประเภทนั้น จะทำได้หรือไม่

คำตอบ การปฏิบัติดังกล่าว เป็นการเลี้ยงมพบัญญัติมาตรา 14 และไม่ชอบด้วยหลักปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์

14.5 ปัญหา เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา เช่น 3 เดือน 6 เดือน จะจ่ายดอกเบี้ยเป็นรายเดือนได้หรือไม่

คำตอบ ไม่ได้ และไม่ชอบด้วยประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำ

14.6 ปัญหา ธนาคารพาณิชย์ตกลงรับฝากเงินประเภทที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา เช่น 3 เดือน เมื่อถึงกำหนดผู้ฝากไม่มาติดต่อถอนเงิน หรือทำพิธีฝากเงินประเภทใดประเภทหนึ่งต่อไป ธนาคารพาณิชย์จะจ่ายดอกเบี้ยแก่ผู้ฝาก สำหรับระยะเวลาที่เกิน 3 เดือน ในอัตราเงินฝากประเภทที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาได้หรือไม่

คำตอบ ไม่ได้ เพราะเมื่อถึงกำหนดตามข้อตกลงแล้วก็เป็นเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม และจะจ่ายดอกเบี้ยได้ตามประเภทเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม

14.7 ปัญหา การจ่ายเงินค่าธรรมเนียมแก่นายหน้าในการจัดหาเงินกู้ Call Money มาให้ จะต้องห้ามหรือไม่

คำตอบ ธนาคารพาณิชย์จะจ่ายค่าธรรมเนียมให้นายหน้าในลักษณะเป็นค่าบริการในการจัดการกู้ Call Money มาให้ และการจ่ายเงินค่าธรรมเนียมนั้น เป็นประเพณีของธนาคารพาณิชย์ก็ไม่อยู่ในข่ายต้องห้าม

- 14.6 ปัญหา ในการซื้อตั๋วเงินที่มีมูลค่าน้อย ธนาคารพาณิชย์ จำเป็นต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการส่งตั๋วเงินไปเรียกเก็บ นอกเหนือจากส่วนลดเพื่อให้อัตราดอกเบี้ยจะทำได้หรือไม่
- คำตอบ ธนาคารพาณิชย์คิดค่าธรรมเนียมตามประเพณีได้
- 14.7 ปัญหา เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามประเภทออมทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์จะจ่ายดอกเบี้ยใหญ่ฝากเงินเดือนละครั้ง หรือจ่าย 3 เดือนครั้ง ได้หรือไม่
- คำตอบ การจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากที่กล่าว ควรจะจ่ายกันในวันสิ้นงวดปีบัญชี 6 เดือน ตามประเพณีของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ปัญหากฎหมาย

จากการใช้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์มาเป็นเวลากว่า 16 ปี ปรากฏว่า มีปัญหากฎหมายที่เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์พอสรุปได้ดังนี้

1. การถอนเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาบางส่วน

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตกลงกับสมาคมธนาคารไทยอะลุ่มอล่วยให้ถอนเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาประเภทมีใบรับฝากก่อนกำหนดบางส่วนได้ โดยส่วนที่เหลือให้นับระยะเวลาในการจ่ายดอกเบี้ยตั้งแต่วันฝากเดิมจนถึงวันครบกำหนด ส่วนเงินฝากประเภทใช้สมุดบัญชีฝากที่มีรายการฝากหลายรายการได้ตกลงกันว่า ถ้าจะถอนก่อนกำหนดก็ให้ถอนแต่ละรายการทั้งจำนวน หากประสงค์จะใช้เงินเพียงบางส่วนของรายการ ให้นำส่วนที่เหลือฝากกลับเข้าใหม่ และเริ่มนับระยะเวลาการฝากในการคำนวณดอกเบี้ยใหม่

2. การเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันควบคู่กับบัญชีเงินฝากออมทรัพย์

กรณีที่ผู้ฝากเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันควบคู่กับเงินฝากออมทรัพย์แล้วแสดงความจำนงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรยินยอมให้ธนาคารโอนเงินฝากออมทรัพย์เข้าบัญชีกระแสรายวันได้เมื่อมีเงินไม่พอจ่ายตามเช็ค ธนาคารแห่งประเทศไทยถือว่า การที่ธนาคารยอมปฏิบัติตามความประสงค์ของลูกค้าเช่นนี้ทำให้บัญชีเงินฝากขาดลักษณะสำคัญ กล่าวคือ เสมือนหนึ่งยอมให้ถอนเงินฝากออมทรัพย์ด้วยเช็คได้ หรือเสมือนหนึ่งจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากกระแสรายวันในอัตราเท่ากับเงินฝากออมทรัพย์ ซึ่งเป็นการฝ่าฝืน มาตรา 14(1)

3. การให้กู้ยืมแก่อกิจการอุตสาหกรรม

หากลูกหนี้แสดงในขณะกู้ยืมโดยชัดแจ้ง (ในคำขอกู้) ว่าการกู้ยืมเงินดังกล่าวตนได้กระทำไปเพื่อนำเงินที่กู้ยืมไปใช้ในกิจการอุตสาหกรรมที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานแล้ว ก็ถือว่าเป็นการให้กู้ยืมแก่อกิจการอุตสาหกรรม ธนาคารจะเรียกเก็บดอกเบี้ยได้ในอัตราไม่เกินที่กฎหมายกำหนด

4. การคิดดอกเบี้ยทบต้น

เงินเบิกเกินบัญชีนั้น ธนาคารคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนได้ เนื่องจากถือเป็นประเพณี แต่เงินให้กู้ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนไม่ได้ จะคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี ตามความในวรรคแรกของมาตรา 655 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

5. การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการให้กู้ยืม

ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในการให้กู้ยืมเงิน เช่น ค่าธรรมเนียมร่างสัญญา ค่าธรรมเนียมสำรวจหลักทรัพย์ที่เป็นประกัน ค่า Management Fee หรือค่า Syndication Fee ค่า Commitment Fee ค่า Penalty Fee เป็นเงินที่ธนาคาร

ได้รับเนื่องจากการให้กู้ยืมเงิน ต้องนำราคาค่าวมโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของดอกเบี้ย ตาม มาตรา 14(2) ด้วย ซึ่งเมื่อรวมกับดอกเบี้ยที่ธนาคารเรียกเก็บตามปกติแล้วจะทำให้ เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

6. การใช้เงินให้กู้ยืมสร้างเงินฝาก

การที่ธนาคารเรียกให้ลูกหนี้โอนเงินจากบัญชีเงินเบิกเกินบัญชีเข้าบัญชี เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา และใช้เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา นี้เป็นหลักประกัน โดยธนาคารจ่ายดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละ 8 ต่อปี และเรียกเก็บ ดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีส่วนที่มีเงินฝากเป็นประกันในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี ส่วนที่ เกินจำนวนเงินฝากเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราปกติ ธนาคารแห่งประเทศไทยถือว่าจำนวน เงินส่วนที่โอนไปฝากนั้นไม่มีการกู้ยืมกันจริง ส่วนที่กู้ยืมกันจริงคือส่วนที่เกินจำนวนเงินฝาก แต่เสียดอกเบี้ยมากกว่าที่ได้รับในอัตราร้อยละ 2 ต่อปี ของยอดเงินที่โอนไปฝาก จึงต้อง นำผลต่างของดอกเบี้ยที่ลูกหนี้เสียนี้ไปรวมกับดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ต้องเสียตามปกติด้วย ซึ่งจะ ทำให้อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารเรียกเก็บสูงเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด

ปัญหาในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม

จากบทบัญญัติของกฎหมายตามที่กล่าวข้างต้นเห็นว่า กฎหมายมีข้อจำกัดซึ่งทำ ให้ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถนำกลยุทธ์เกี่ยวกับราคาตามหลักการตลาดมาใช้ได้อย่าง จริงจัง ดัง เช่นธุรกิจอื่นและแยกพิจารณาได้ดังนี้

ดอกเบี้ยเงินฝาก

จากความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับปริมาณเงินฝากตามที่กล่าวแล้ว เห็นว่า หากธนาคารพาณิชย์เพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากก็จะสามารถระดมเงินฝากได้มาก ขึ้น แต่กฎหมายกำหนดอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์พึงจ่ายได้เพียงไม่เกิน ร้อยละ 8 ต่อปี การนำกลยุทธ์ด้านราคามาใช้กับธนาคารพาณิชย์ โดยการเพิ่มอัตรา ดอกเบี้ยให้สูงกว่าคู่แข่งจึงไม่สามารถทำได้ ธนาคารพาณิชย์บางแห่งจึงแก้ไขปัญหานี้

โดยการจ่ายดอกเบี้ยส่วนเกินให้แก่ผู้ฝากเงินจากบัญชีลับ ซึ่งเป็นการเล็งงกฎหมายและขัดกับนโยบายการบริหารของธนาคารพาณิชย์ที่ดี

นอกจากนี้ เมื่อธนาคารพาณิชย์จ่ายดอกเบี้ยส่วนเกินไปก็จำเป็นจะต้องผลกระทบไปให้แก่ผู้ยืมเงิน โดยการเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ทำให้ผู้ยืมได้รับความเดือดร้อน กระทบกระเพื่อนถึงระบบเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนมีทัศนคติธนาคารพาณิชย์เป็นนายทุนซุครีค เป็นเลื้อนอนกิน และเป็นภัยต่อสังคม ซึ่งตามหลักการแล้ว ธนาคารพาณิชย์ควรจะเป็นสถาบันที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่า

อย่างไรก็ดี ตามหลักการแข่งขันของการตลาดนั้นไม่จำเป็นต้องใช้นโยบายราคาเสมอไป ธนาคารพาณิชย์จึงควรแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการแข่งขันที่ไม่ใช้ราคา (Non-Price Competition) เช่น หันไปเน้นในด้านกาให้บริการและการส่งเสริม เป็นต้น

ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมและส่วนลด

กฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยและส่วนลดสำหรับเงินให้กู้ยืมและให้เครดิตทั่ว ๆ ไป ไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ยกเว้นการให้กู้ยืมและให้เครดิตเพื่อการอุตสาหกรรมหรือเหมืองแร่ ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บได้ไม่เกินอัตราร้อยละ 12.5 ต่อปี

ปัญหาที่ธนาคารพาณิชย์ประสบอยู่เสมออีกคือ ผู้ยืมที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมไม่นำใบอนุญาตประกอบกิจการอุตสาหกรรม (ร.ง.4) มาแสดงต่อธนาคาร ธนาคารจึงเรียกเก็บดอกเบี้ยตามอัตราปกติ ซึ่งขัดต่อกฎหมายเพราะเป็นหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์เองที่จะต้องสอบถามลูกหนี้ว่ามี ร.ง.4 หรือไม่ ดังนั้น เมื่อธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืมหรือให้เครดิตเพื่อการอุตสาหกรรม ควรจะสอบถามลูกหนี้ว่ามี ร.ง.4 หรือไม่ หากมีแต่ลูกหนี้ไม่นำมาแสดง ธนาคารพาณิชย์ก็สามารถตรวจสอบกับกระทรวงอุตสาหกรรมได้

การที่กฎหมายกำหนดอัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยและส่วนลติที่ธนาคารพาณิชย์พึงเรียกเก็บนั้น ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บในอัตราที่ต่ำกว่าได้ ซึ่งจะได้ประโยชน์ในด้านการแข่งขัน โดยเฉพาะลูกค้าที่มีฐานะการเงินหรือโครงการดี ธนาคารควรลดอัตราดอกเบี้ยให้เป็นพิเศษ เพราะลูกค้าที่ยอมสามารถหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำได้ง่าย ถ้าธนาคารเรียกเก็บดอกเบี้ยสูงอาจทำให้ลูกค้าที่หันไปใช้บริการของธนาคารอื่นได้ ตรงกันข้ามกับลูกค้าที่มีฐานะการเงินไม่ดี ยอมยอมที่จะเสียดอกเบี้ยให้ธนาคารในอัตราสูงแม้จะเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดก็ตาม แต่ลูกค้าประเภทนี้ทำให้ธนาคารมีความเสี่ยงสูง ธนาคารพาณิชย์จึงไม่จำเป็นที่จะต้องเรียกเก็บดอกเบี้ยสูงสุดตามอัตราที่กฎหมายกำหนดเสมอไป ควรจะลดอัตราดอกเบี้ยให้สำหรับลูกค้าที่มีฐานะที่มีความเสี่ยงต่ำ ลูกค้ารายใหญ่หรือลูกค้าที่ประกอบกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งจะทำให้ธนาคารมีลูกค้าประเภทนี้เพิ่มขึ้นอันเป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับปริมาณเงินในบัญชีมาตามทีกล่าวมาแล้ว

ค่าธรรมเนียมบริการต่าง ๆ

เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายมิได้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์จึงเรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามประเพณีที่เคยกระทำกันมา แต่ตามหลักบรรทัดฐาน การลดอัตราค่าธรรมเนียมย่อมมีผลทำให้ลูกค้านิยมใช้บริการของธนาคารมากขึ้น ดังนั้น ธนาคารควรจะศึกษาถึงต้นทุนของบริการต่าง ๆ ซึ่งสามารถคำนวณได้โดยใช้ระบบต้นทุนมาตรฐานตามหลักการบัญชี และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมเสียใหม่ให้สอดคล้องกัน ทั้งนี้ นอกจากจะทำให้ลูกค้านิยมใช้บริการของธนาคารเพิ่มขึ้นแล้ว ยังช่วยให้ธนาคารมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย